

Krzysztof Spychała (1952–2021)

Krzysztof Spychała

Źródło: Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu

W dzieciństwie marzył, by zostać lekarzem. Został lekarzem dziedzictwa i przez 45 lat sprawował opiekę nad zabytkami archeologicznymi w województwie opolskim. Pracował w instytucjach zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego. Był znawcą województwa opolskiego pod względem archeologicznym, topograficzno-przyrodniczym i geograficzno-historycznym, a także popularyzatorem wiedzy o archeologii regionu. Zawsze uważny, wsłuchany w to, z czym się do Niego zwracano, powściągliwy i wyważony w ocenach oraz sądach, niezwykle skromny, uczciwy i pracowity.

Krzysztof Spychała był przyjacielem Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych. Brał udział w 2017 r. w rozmowach z rządem Rumunii na temat konserwacji nagrobków rumuńskich jeńców na Starym Cmentarzu Jenieckim w Łambinowicach. Pamiętają Go także uczestnicy „Łambinowickiego Spotkania Muzealnego” (3 kwietnia 2019 r.), poświęconego prawnym kwestiom eksploracji i przede wszystkim współpracy pomiędzy państwowymi instytucjami, dbającymi o dziedzictwo narodowe a detektorystami. Krzysztof Spychała zwrócił wówczas uwagę na specyfikę Miejsca Pamięci Narodowej w Łambinowicach jako terenu, na którym przy pomocy detektorów odnaleziono wiele przedmiotów należących, m.in. do jeńców wojennych przetrzymywanych w niemieckich obozach (łyżki, manierki, maszynki do golenia itp.). Edukował, przestrzegał i apelował o szacunek oraz przestrzeganie prawa.

Krzysztof Spychała urodził się 1 stycznia 1952 r. w Brzegu. W latach 1971–1976 studiował archeologię na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Los swój związał z ochroną dziedzictwa archeologicznego i – po obronie pracy dyplomowej – w 1976 r. podjął pracę w Biurze Dokumentacji Zabytków przy Wydziale Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Opolu na stanowisku asystenta. W instytucjach ochrony dóbr kultury, tzn. Biurze Dokumentacji Zabytków, a potem w Wojewódzkim Ośrodku Badań i Dokumentacji Zabytków w Opolu, pracował kolejno na stanowiskach: asystenta, starszego asystenta, adiunkta, kustosa, starszego kustosa. Po reorganizacji i włączeniu służb ochrony zabytków do rządowej administracji zespolonej był zatrudniony w Wojewódzkim Oddziale Służby Ochrony Zabytków w Opolu oraz Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Opolu na stanowiskach inspektora wojewódzkiego i starszego inspektora wojewódzkiego. Na krótko porzucił pracę konserwatora zabytków, kiedy w maju 1991 r. objął stanowisko dyrektora Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu. Funkcję tę pełnił do września 1992 r., po czym wrócił do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu. W październiku 1998 r. został tam powołany na stanowisko kierownika wydziału archeologicznego, które piastował do 2 stycznia 2018 r. Od grudnia 2001 r. do marca 2002 r. oraz od grudnia 2007 r. do marca 2008 r. pełnił obowiązki Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W styczniu 2009 r. został powołany na zastępcę Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Funkcję tę pełnił do 2 stycznia 2018 r., tj. do czasu przejścia na emeryturę. Następnie znalazł zatrudnienie na stanowisku starszego specjalisty w Oddziale Terenowym Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Opolu, gdzie pracował do śmierci. Zajmował się, m.in.: wydawaniem opinii na potrzeby Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Głównej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków; opracowywał specjalistyczne materiały dotyczące ochrony wartości kulturowych i zabytkowych; prowadził weryfikację cmentarzy żydowskich w województwie opolskim, a także działalność publicystyczną i promocyjną na rzecz dziedzictwa archeologicznego.

Krzysztof Spychała cały czas poszerzał swoją wiedzę. W latach 1985–1989 uczestniczył w zajęciach Studium Konserwatorskiego przy Ośrodku Dokumentacji Zabytków w Warszawie, uzyskując dyplom i licencję na kierowanie zespołami podczas badań powierzchniowych krajowego programu konserwatorskiego Archeologiczne Zdjęcie Polski. W latach 1989–1990 uczestniczył w zajęciach Podyplomowego Studium Muzeologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Szeroki zakres tego kursu, obejmujący historię sztuki, etnografię, historię i filozofię konserwatorstwa oraz archiwistykę i dokumentowanie, pozwolił mu na rozszerzenie wiedzy w zakresie ochrony dóbr kultury. Swoją wiedzę i umiejętności doskonalił na licznych kursach i szkoleniach. Pracując w służbach ochrony zabytków, K. Spychała organizował i kierował ekspedycjami terenowymi podczas archeologicznych badań ratowniczych i powierzchniowych. Wyniki badań przedstawiał w formie

artykułów naukowych i referatów na konferencjach konserwatorskich. Ważnym elementem jego działalności była edukacja. Prowadził liczne pogadanki, prelekcje, wykłady, warsztaty edukacyjne w szkołach i urzędach, poświęcone ochronie dóbr kultury i archeologii. Pozostawił po sobie dorobek publicystyczny w literaturze specjalistycznej, ale zapamiętany będzie również jako promotor dziedzictwa archeologicznego w prasie codziennej, radiu, na ogólnopolskim portalu zabytek.pl, a także w pracy oświatowej z dziećmi i młodzieżą.

Narodowy Instytut Dziedzictwa wydał trzy jego publikacje napisane w latach 2019–2021: *Kirkuty na Śląsku Opolskim, Osadnictwo celtyckie na Górnym Śląsku* oraz *Szlakiem średniowiecznych grodzisk wzdłuż dolnego biegu Nysy Kłodzkiej*. Artykuły specjalistyczne publikował m.in. w: „Opolskim Informatorze Konserwatorskim” (Opole), „Silesii Antiqui” (Wrocław), „Śląskich Sprawozdaniach Archeologicznych” (Wrocław) i „Badaniach Archeologicznych na Górnym Śląsku” (Katowice). W jego dorobku znajduje się też wiele publikacji przyznawarskich, m.in.: *Stan i potrzeby w zakresie ochrony zabytków na Opolszczyźnie*, „Renowacje i Zabytki” 2002, t. 2, s. 36–40; *Czy możliwe jest jeszcze odkrycie nieznanych grodzisk?*, „Archeologia Żywa” 2006, nr 3, s. 59–63; *Ochrona zabytków na Śląsku Opolskim*, „Region Śląsk Opolski” 1999, nr 4, s. 87–100; *Osadnictwo pradziejowe i średniowieczne na obszarze Ziemi Strzeleckiej. Moja mała Ojczyzna. Historia lokalna powiatu strzeleckiego*, red. W. Gajda, M. Stańczak, B. Kasielska, Opole 2003, s. 45–74; *Ślady osadnictwa pradziejowego i średniowiecznego na terenie Żędowice i gminy Zawadzkie*. W: *Żędowice. Ziemia i ludzie: 1300–2000*, red. J. Szulc, Żędowice 2000, s. 41–48; *Kilka myśli konserwatorskich na temat badań archeologicznych w zespołach miejskich województwa opolskiego*. W: *Początki i rozwój miast Górnego Śląska. Studia interdyscyplinarne*, Gliwice 2004, s. 35–46; *Dzieje i stan badań archeologicznych na Ziemi Niemodlińskiej. Grodziska średniowieczne a problem Przesieki Śląskiej*. „Ziemia Niemodlińska. W Kręgu Historii i Kultury” 2016, nr 2, s. 9–19.

Krzysztof Spychała był profesjonalistą z wyjątkowym podejściem do pracy i obowiązków służbowych, osobą o wysokiej kulturze osobistej. Był też dobrym, ciepłym, skromnym i przyzwoitym człowiekiem. Relaksował się czytając książki i słuchając śpiewu ptaków. Z żoną Urszulą doczekał się dwóch córek i siedmiorga wnucząt. Był patriotą. W latach 1980–1981 był członkiem komitetu założycielskiego NSZZ „Solidarność” i członkiem Klubu Oficerów Rezerwy przy Urzędzie Wojewódzkim w Opolu. W latach 1994–1995 (do czasu reformy) pełnił funkcję kuratora społecznego przy Sądzie Rejonowym w Wydziale Rodzinnym i Nieletnich. Ponadto został honorowym dawcą krwi z odznaką „Zasłużonego Honorowego Dawcy Krwi”. Za swoją pracę i działalność społeczną K. Spychała otrzymał państwowe oraz honorowe odznaczenia, odznaki i wyróżnienia. Zmarł 29 grudnia 2021 r. w wieku 69 lat.

Joanna Banik